

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Framing Egypt : Roman literary perceptions of Egypt from Cicero to Juvenal

Leemreize, M.E.C.

Citation

Leemreize, M. E. C. (2016, November 9). *Framing Egypt : Roman literary perceptions of Egypt from Cicero to Juvenal*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/44023>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/44023>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/44023> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Leemreize, M.E.C.

Title: Framing Egypt : Roman literary perceptions of Egypt from Cicero to Juvenal

Issue Date: 2016-11-09

Framing Egypt

Roman literary perceptions of Egypt
from Cicero to Juvenal

Maaïke Leemreize

Cover: Geometric pattern: credits to DryIcons (<http://dryicons.com>).

Printed by: CPI-Thesis, CPI Koninklijke Wöhrmann

FRAMING EGYPT

Roman literary perceptions of Egypt from Cicero to Juvenal

Proefschrift

ter verkrijging van

de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden

op gezag van Rector Magnificus prof. mr. C.J.J.M. Stolker,

volgens besluit van het College voor Promoties

te verdedigen op woensdag 9 november 2016

klokke 16.15 uur

door

Maaïke Elisabeth Cecilia Leemreize

geboren te Lichtenvoorde

op 27 oktober 1977

PROMOTIECOMMISSIE

Promotores: Prof. dr. M.J. Versluys
Prof. dr. I. Sluiter

Leden: Prof. dr. A.B. Wessels
Prof. dr. O.M. van Nijf (Rijksuniversiteit Groningen)
Dr. M.A.J. Heerink (Universiteit van Amsterdam / Vrije
Universiteit Amsterdam)

Contents

<i>Voorwoord</i>	v
<i>Nederlandse samenvatting</i>	ix
INTRODUCTION	1
I. PLINY THE ELDER'S EGYPT: REPRESENTATIONS OF EGYPT IN THE NATURAL HISTORY	35
1. Introduction	35
1.1. A short guide to the contents of the Natural History with special attention to representations of Egypt	37
1.2. Reading the Natural History as a monograph: status quaestionis	40
2. Pliny's conceptualization of Egypt	43
2.1. Egypt as isolated and unfamiliar?	44
2.2. Egypt as the Other or the exotic?	53
2.3. Egypt as particularly ancient?	61
3. The function of Egypt in the Natural History	66
3.1. Everything flows to Rome: a hippopotamus, five crocodiles, and three obelisks	67
3.2. Everything flows to Rome: Egyptian versus Greek art	70
3.3. Emulating Egypt	72
3.4. Rome as successor culture	75
4. Conclusions	76

II.	FRAMING CLEOPATRA: PROPERTIUS 3.11	79
	1. Introduction	79
	1.1. Overview of the sources on Cleopatra: from the 1st century BCE till the first decades of the 2nd century CE	79
	1.2. Cleopatra: status quaestionis	85
	2. Propertius 3.11: general introduction	86
	2.1. Propertius 3.11: a summary	87
	2.2. Propertius 3.11: public versus private character of the poem	90
	3. Propertius 3.11: four ways of framing Cleopatra	91
	3.1. Mythological women: Medea, Penthesilea, Omphale, Semiramis, and Cleopatra	91
	3.2. Stereotypical Other: <i>meretrix regina</i>	95
	3.3. <i>Una Philippeo sanguine adusta nota</i>	98
	3.4. Drunken suicide	103
	4. Conclusions	110
III.	FRAMING EGYPT: NEGATIVE ROMAN STEREOTYPES OF EGYPT	113
	1. Introduction	113
	1.1. Roman use of negative stereotypes: status quaestionis	114
	2. Pre-Augustan: Cicero	115
	2.1. Negative stereotypes of Egypt in Cicero	118
	2.2. The function of negative stereotypes in Cicero	120
	3. Augustan	129
	3.1. Negative stereotypes of Egypt in Augustan poetry	130
	3.2. The function of negative stereotypes in Augustan poetry	133
	4. Post-Augustan 1: Lucan	135
	4.1. Negative stereotypes of Egypt in Lucan	139
	4.2. The function of negative stereotypes in Lucan	142

5. Post-Augustan 2: Pliny the Younger, Panegyricus	144
5.1. Negative stereotypes of Egypt in Pliny, Panegyricus	146
5.2. The function of negative stereotypes in Pliny, Panegyricus	148
6. Post-Augustan 3: Juvenal, Satire 15	150
6.1. Negative stereotypes of Egypt in Juvenal, Satire 15	155
6.2. The function of negative stereotypes in Juvenal, Satire 15	158
7. Conclusions	160
IV. FRAMING THE EGYPTIAN PAST: TIBULLUS 1.7	163
1. Introduction	163
1.1. Overview of the sources on ancient Egypt and Roman touristic interest in Egypt: from the 1st century BCE till the first decades of the second century CE	164
1.2. Understanding Roman admiration of Egypt in discursive contexts: the interpretative framework of self-representation	167
2. Tibullus 1.7: general introduction	168
2.1. Tibullus 1.7: a summary	169
2.2. Historical context	170
2.3. Framing Isis in Augustan poetry	175
2.4. Tibullus 1.7: status quaestionis	182
3. Tibullus 1.7: framing ancient Egypt	187
3.1. An ethnographical frame	187
3.2. The literary tradition	193
3.3. The relation between ancient Egypt and present Rome	196
4. Conclusions	201
CONCLUSION	203

<i>Bibliography</i>	211
<i>Index of references to Egypt in ancient sources from the first half of the first century BCE to the beginning of the second century CE</i>	239
<i>Index of subjects, places and names</i>	245
<i>Curriculum Vitae</i>	249

Voorwoord

Vanaf september 2010 heb ik gewerkt aan dit proefschrift; eerst fulltime, toen parttime en op het laatst in de avonduren. Wat op een gegeven moment een eindeloos project leek, is, althans zo lijkt het, ineens af. In retrospect klopt het beeld van een traag en slepend proces natuurlijk niet. Het zijn voor mij zeer enerverende en vormende jaren geweest. Niet in de laatste plaats vanwege de mensen die mij hebben geholpen dit project te voltooien.

Bovenal wil ik mijn beide promotores, Miguel John Versluys en Ineke Sluiter, bedanken. Ik noem hen in één adem, omdat dat hun goede samenwerking onderstreept en aangeeft dat zij voor mij een ‘dreamteam’ waren. Miguel John heeft als supervisor van het NWO VIDI project ‘Cultural Innovation of a globalising society: Egypt in the Roman world’ mijn dagelijkse sores geduldig aangehoord en gerelativeerd waar nodig. Zijn visie op de Romeinse wereld heeft mijn ideeën daaromtrent stevig opgeschud. Tevens heeft hij ervoor gezorgd dat de inhoud van dit proefschrift binnen de kaders van het overkoepelende project bleef. Ineke heeft met haar scherpzinnigheid en haar onuitputtelijke kennis van de klassieke talen en cultuur ervoor gezorgd dat ik de vragen die ik wilde beantwoorden vanuit het VIDI-project kon vertalen naar vragen die gesteld konden worden aan geschreven bronnen. Het enthousiasme van beide promotores voor mijn onderzoek en ook hun warme belangstelling voor mij persoonlijk hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de afronding van dit proefschrift.

Zonder Eva Mol, Sander Müskens en mijn paranimf Marike van Aerde, de drie andere promovendi in het VIDI-team, waren de afgelopen jaren zonder twijfel minder enerverend geweest. Ik koester de herinneringen aan de momenten dat we ook daadwerkelijk allemaal op hetzelfde moment aanwezig waren op ons kantoor en niet ergens in het buitenland voor veldwerk. Het op een hoog niveau kunnen bediscussiëren van ideeën over de Romeinse perceptie van Egypte in combinatie met het kunnen delen van onze zieleroerselen is voor mij van onschatbaar belang geweest. Onze Italië tripjes

– waarvan één onder de bezielende leiding van Paul Meyboom – vormden een absoluut hoogtepunt hiervan.

Delen van mijn proefschrift heb ik kunnen bespreken tijdens (internationale) congressen en workshops. Tevens hebben de bijeenkomsten georganiseerd door de onderzoeksgroep OIKOS en door de Graduate School of Archaeology bijgedragen aan de inhoud van dit proefschrift. Daarnaast dank ik iedereen op de Faculteit der Archeologie, Leiden Universiteit, die mij geholpen heeft met de praktische en inhoudelijke kant van mijn onderzoek. Na de verhuizing van de Faculteit Archeologie naar het Van Steenisgebouw heb ik gebruik mogen maken van een kantoor in het Johan Huizinga complex. Hierdoor bleef de door mij vrijwel dagelijks gefrequenteerde Universiteit Bibliotheek binnen handbereik. Tevens hebben sociale en inhoudelijk gesprekken met de collega's op de gang bij Klassieke Talen mij geholpen nog een extra slag te maken in mijn onderzoek. In het bijzonder wil ik mijn buurman Christoph Pieper bedanken voor het lezen en commentariëren van een gedeelte uit mijn proefschrift en zijn immer positieve kijk op het leven.

Mijn interesse voor het onderzoek is gewekt tijdens mijn studies Rechten en Klassieke Talen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hiervoor is vooral een aantal oudhistorici verantwoordelijk geweest: Onno van Nijf voor zijn inspirerende en prikkelende colleges, Ed van der Vliet voor zijn originele kijk op de oudheid en Bert Overbeek die mij (toen nog rechtenstudent) aanvankelijk heeft gedoceerd wat Oude Geschiedenis was en met wie ik later als goede vrienden vele interessante oudheidkundige kwesties heb kunnen bediscussiëren.

De afgelopen jaren ben ik bijgestaan door veel dierbare vrienden. Twee van hen waren ervaringsdeskundigen pur sang. Susan Ketner wist niet alleen wat het was om een proefschrift te schrijven, maar gold ook als vraagbaak op een ander enerverend en vormend moment: zij was namelijk drie maanden eerder zwanger dan ik. Het drinken van al dan niet alcoholvrije biertjes met haar werkte motiverend. De hechte vriendschap met mijn paranimf Marlies Schipperheijn is ontstaan op een legendarische Griekenlandreis. Beiden hebben we Klassieke Talen gestudeerd en een proefschrift geschreven. Maar onze vriendschap is veel meer dan een gedeelde liefde voor de Oudheid. Onze immer genuanceerde en uitgebalanceerde visie op werkelijk alles heeft mij er op cruciale momenten doorheen gesleept. Ik hoop dat we nog vaak onverwachts bubbels drinken!

Het schrijven van een proefschrift in combinatie met zwanger-/moederschap was moeizamer geweest zonder de hulp van mijn familie. Mijn schoonouders, Ans en Jan Grefhorst, stonden altijd begripvol klaar om mij uit de brand te helpen. Niet alleen komen zij vrijdags om de week vanuit Apeldoorn om op hun kleinkinderen op te passen, maar ook daarbuiten kon ik altijd op hen rekenen. Ik had geen betere schoonouders kunnen wensen! Mijn zwager en schoonzus, Ronald en Marije, zijn er medeverantwoordelijk voor dat ik niet ben vergeten dat er een leven is naast het proefschrift. Vooral ons bezoek De Staat in Het Paard van Troje was fantastisch. Ook mijn broer Robert, schoonzus Marieke en hun kinderen Roos en Sofie zorgden voor de nodige ontspanning en een feestelijke sfeer. Het is heel mooi en bijzonder onze kinderen samen te zien spelen en opgroeien! Mijn ouders kan ik niet genoeg bedanken. Pap en mam, jullie hebben mij altijd de ruimte gegeven mezelf verder te ontwikkelen. Ook op momenten dat ik niet voor de hand liggende keuzes maakte of dingen deed die niet altijd te begrijpen waren. Ik ben erg blij dat jullie mij al die jaren hebben gesteund en dat jullie vrijdags om de week vanuit Vragender (in de Achterhoek) naar Den Haag komen om op jullie kleinkinderen te passen.

Lieve Aldo, het is onmogelijk hier in een paar woorden op te schrijven hoe belangrijk je voor me was en bent. Ik ga dat dan ook niet doen. Ik volsta met een citaat uit het dankwoord in jouw proefschrift en sluit dan ook aan bij jouw adagium dat een goede grap niet vaak genoeg herhaald kan worden, dus: ‘Trouwens, had ik je vandaag al gezegd ....’ De geboorte van onze drie kinderen is onlosmakelijk verbonden met het schrijven en de afronding van dit proefschrift. David, Thomas en Elsa, jullie maken de wereld zoveel rijker en mooier!

